

בענין: הקובלנה נגד פרופ' ציון בן-רפאל

צו לפי סעיף 41 לפקודת הרופאים (נוסח חדש) תשל"ז – 1976

ביום 30.7.06 הגיש המשנה למנכ"ל משרד הבריאות קובלנה מתוקנת נגד פרופ' ציון בן רפאל (להלן – הנקבל). הקובלנה עוסקת בשבע פרשות עובדתיות והטענה היא שבכל אחת מהן יש תשתית עובדתית מספקת להרשעה בעבירות המיוחסות לנקבל בקובלנה. בכל אחת מהפרשות מיוחסת לנקבל התנהגות שאינה הולמת רופא, עבירת משמעת לפי סעיף 41 (1) לפקודת הרופאים (נוסח חדש) תשל"ז – 1976 (להלן הפקודה), ובשש מהם והכוונה היא לשש הפרשות הראשונות, מיוחסות לנקבל גם עבירות על סעיף 13 לחוק זכויות החולה תשנ"ו – 1996 על סעיף 17 לחוק האמור ועל סעיף 41 (7) לפקודה. יצוין שלכתב הקובלנה המתוקנת קדם כתב קובלנה שהוגש בספטמבר 2003, הכל כמפורט בהמשך.

העובדות המיוחסות לנקבל בשש הפרשות הראשונות נוגעות לטיפול פוריות שהוא נתן לשש מטופלות שסבלו מלקויי פוריות. טיפולים אלו נעשו, אליבא דכתב הקובלנה המתוקן, מבלי שניתנה להם הסכמה מדעת, מבלי שנוהלה לגביהם רשומה רפואית ראויה, תוך הפרת הוראה מחוק זכויות החולה תשנ"ו – 1996, ותוך שהנקבל מתנהג בדרך שאינה הולמת רופא.

הפרשה השביעית נוגעת לתשלום שנתן הנקבל למי שטען שהוא שוטר שיש ביכולתו להפסיק את החקירה המשטרתית שהתנהלה אותה שעה נגד הנקבל בחשד למעשים פליליים שנעשו בהקשר לששת הפרשות הנ"ל.

המשותף לכל ששת הפרשות, הוא שאיבת ביציות מגופן של המטופלות בהיקף עליו לא נמסר להן, (או שנמסר להן מידע לא נכון) מתוך כוונה לנצלן לצרכיהן של מטופלות אחרות. כך למשל נשאבו במקרה אחד 232 ביציות, מתוכן ניתנו 155 ביציות ל- 33 נשים. במקרה אחר נשאבו מהמטופלת 53 ביציות שמתוכן נטל הנקבל 30 ביציות. המידע שנתן הנקבל למטופלת זו היה לא נכון. הוא אמר לה שנשאבו ממנה 23 ביציות בלבד. ממטופלת אחרת נשאבו 258 ביציות שמתוכן נטל הנקבל 181 לצורך טיפול ב- 34 מטופלות אחרות. בחלק מהמקרים לוותה שאיבת הביציות בגרוי יתר קשה. יצוין שגם כאשר הסכימו המטופלות לתרום ביציות מיותרות, נטל הנקבל למעלה מהיקף התרומה המוסכם. באף אחד מהמקרים לא באו כל המעשים הללו לידי ברשומות הרפואיות.

הקובלנה המתוקנת הוגשה לאחר שנערכה חקירה שמטרתה לבחון אם מעשי הנקבל נגועים בפלילים. הפרקליטות החליטה בתום חקירה זו שאין בחומר החקירה די כדי להצדיק פתיחה בהליך פלילי. בעקבות כך נעשה אז הסדר לפיו היה הנקבל אמור להודות, במסגרת ההליך המשמעותי, בעובדות שונות שהיו כלולות בקובלנה המקורית. הסדר זה לא יצא לפועל משום שאחת המטופלות הגישה ליועץ המשפטי לממשלה ערר על ההחלטה שלא לפתוח בהליכים פליליים. ערר זה התקבל ובעקבותיו נגדע המסלול בו הוחל בהליכי המשמעת.

מאוחר יותר הושג הסדר אחר בין המדינה לבין הנקבל. לפי הסדר זה היה על הנקבל להודות באמור בקובלנה המתוקנת, והעונש המשמעותי עליו יומלץ ע"י שני הצדדים לועדה שהוקמה על ידי שר הבריאות מכח האמור בסעיף 44 לפקודה יעמוד על התלית רשיון הנקבל לעסוק ברפואה למשך שנתיים וחצי.

הנקבל הודה באמור בקובלנה המתוקנת, קיים את שאר תנאי ההסדר, והועדה מצאה אותו אשם בכל מה שיוחס לו בקובלנה. הצדדים טענו לתגובה המשמעותית הראויה, וביום 21.2.07 העבירה הועדה לשר הבריאות "דין וחשבון לפי סעיף 44 (ה)" לפקודה, ובו המלצה על הענישה הראויה.

דו"ח זה הועבר אלי, זאת נוכח העובדה ששר הבריאות האציל אלי את סמכויותיו לפי סעיף 41 לפקודה.

הדו"ח שערכה הועדה הוא מעמיק ויסודי. הועדה בחנה בו את ההיבטים הרלבנטיים לענישה המשמעותית, תוך שהיא מתייחסת לטענות שנשמעו בפניה על ידי הצדדים. היא הבהירה שהקובלנה המתוקנת מתייחסת בעיקרה לשלושה סוגים של מעשים:

א. טיב המידע והיקף המידע שמסר הנקבל למטופלות לצורך קבלת הסכמתן לתרומת ביציות.

ב. "העדר תיעוד הולם לתרומה והעדר רישום מספר הביציות שנשאבו, מספר הביציות שנתרמו ומספר הנשים הנתרמות".

ג. תשלום כסף תמורת הבטחת מקבל הכסף "לסגור את תיק החקירה" שהתנהל נגד הנקבל במשטרה.

הועדה התייחסה, בצדק רב, לטענה לקולא שנשמעה וחזרה ונשמעה מפיו של הנקבל, ולפיה יש "חלל נורמטיבי" שאיננו מסדיר סוגיות רבות הנוגעות להפריה החוץ גופית. חלל זה יצר, לטענת הנקבל אי ודאות ובתוך אי ודאות, זו פעלו הנקבל ועמיתיו כפי שפעלו. על כך נאמר בהחלטת הועדה ש"טיעונו אלו מנסים להיבנות מהעדר פרוט מפורש של הוראות נורמטיביות ... באשר לחובת הגלוי של פרטים לגבי מספר הביציות שנשאבו מהמטופלות, מספר הביציות שנתרמו ומספר הנתרמות וכן על העדר הכללת "תרומת הביציות" בגדר סעיף 13 לחוק זכויות החולה לגבי הסכמה מדעת לטיפול רפואי".

הועדה דחתה, גם זאת בצדק רב, טענות אלו באומרה שהיא מוכנה להסכים עם טעון הנקבל "שהמדע מקדים את המשפט בשנות דור", ואולם "יסודות המוסר האנושי והאתיקה הרפואית אמורים לכוון רופא גם לנוהל השכל הישר, ולסרגל הנורמטיבי הטבעי, הן באשר לדווח עובדתי למטופלות, והן באשר לדווח אמת למטופלות. יסודות אלו עומדים וקיימים, לדעת הועדה, מאז ומתמיד – והנקבל כשל באי ישומם". היא הוסיפה ואמרה בין השאר שהנקבל דווח לא אמת למטופלות, ומסר להן מידע לא מדויק לצורך קבלת הסכמתן לתרומת ביציות.

על כל הדברים הנכונים הללו אני סומך את ידי. אני מבקש להוסיף ולומר שאין לשכוח שביסוד הפרוצדורה הרפואית של נטילת ביציות ניצב תהליך אפשרי של יצירת חיים חדשים שהם, לפחות בחלקם, עצם מעצמה ובשר מבשרה של כל מטופלת. ליצירת חיים כאלו יש השלכות במישורים רבים, שאחד מהם, ולא הפחות חשוב, הם תחושותיה, הרגשותיה והבנותיה של כל מטופלת. בכל אלו יכולים להיות מעורבים בין השאר, תחושות בני משפחתה והשפעתן של תחושות אלו עליה ועל גישתה. ההיבטים והחששות שיכולו כל החלטה שתקבל מטופלת הם מרובים ובכלל זה מפגש עיתידי אפשרי ומקרי בין ילדים שיוולדו מביציות שלה עם ילדים שנולדו במסגרת המשפחתית, שיכול שיוביל לנשואין או לקשר זוגיות אחר. כל אלו ואחרים הם שיקולים לגיטימיים שכל אישה זכאית לשקול אותם בטרם תחליט אם היא תורמת ביציות, למי היא תורמת, ובאיזה תנאים ומגבלות.

יכול שהדין יכפה על אשה תרומה מסוג זה אפילו איננה מסכימה לכך, ואולם כל עוד לא זהו המצב, אין רופא יכול ליטול לעצמו חרות, ולפעול ליצירת חיים שמקורם בביציות אשה מבלי לקבל את הסכמתה המוקדמת. די בנורמות שיש היום כדי למנוע ממנו לעשות כן.

הועדה הביאה בחשבון את ענויי הדין מהם סבל הנקבל משך שבע שנים, את עברו המרשים בצבא וברפואה, את יחסו החם למטופלות, וכן נימוקים אחרים לקולא שהובאו בפניה, והיא אישרה את המלצת הסדר הטעון, ולפיו יותלה רשיון הנקבל לשנתיים וחצי. אני מאמץ את המוצע ע"י הועדה.

לפי ההסדר תחילת התליית הרשיון יהיה ביום אישור המלצת הועדה. בלכתי בעקבות המוסכם, אני מורה כי התלית הרשיון יכנס לתוקפו ביום 18.3.07.

ניתן היום _____

ו. זילר

נשיא (בדימוס) של ביהמ"ש המחוזי בירושלים

